

Jure Zečević

Recenzija knjige Lidije Matošević Petsto godina kasnije. Što nam je reformacija donijela, a što odnijela?

Knjiga *Petsto godina kasnije. Što nam je reformacija donijela, a što odnijela?* zbirka je prije objavljenih i doradenih teoloških tekstova Lidije Matošević, koji problematiziraju različite teme vezane uz preduvjete nastanka i početke reformacije, tijekom njezina razvoja te posljedice koje je reformacija imala na daljnji razvoj i Katoličke Crkve i protestantskih Crkava i njihovih teologija i na razvoj kršćanstva i kršćanske teologije u cjelini.

Knjiga, dakle, predstavlja autoričin doprinos tematici koja u Hrvatskoj nije dostatno istražena. Sazivanje Tridentuskog koncila u XVI. stoljeću te velike crkvene reforme koje su nakon njega uslijedile i značajno utjecale na daljnju profilaciju Katoličke Crkve i njezine teologije, mogu se smatrati reakcijom i odgovorom na reformacijska gibanja. Stoga, iako reformacija na našim prostorima nije uzela većeg maha, doprinosi razumijevanju reformacije istodobno su i doprinosi razumijevanju povijesti Katoličke Crkve i katoličke teologije kao značajne odrednice hrvatske povijesti i identiteta.

U elektroničkom obliku dostavljena knjiga Lidije Matošević sastoji se od dvanaest tekstova, koji se bave odnosom između pokreta reformacije i dijela tadašnjih crkvenih praksi i pobožnosti („Reformacija: obnova Crkve ili novi raskol u kršćanstvu?“); razvojem teologije Martina Luthera te njegovim odnosom prema srednjovjekovnoj teologiji i filozofiji („Teološka biografija mladog Luthera kao doprinos razumijevanju njegove teologije“); reformacijskom raspravom s onodobnom teologijom o odnosu između autoriteta Svetog pisma i crkvene tradicije („O dostatnosti Svetoga pisma“); reformatorskim odnosom prema autoritetu Svetog pisma te unutarprotestantskim sporovima koji su odatle proizišli („Reformacijskim razumijevanjem Svetog pisma u škripcu između biblicizma, ‘papista’ i ‘švermera’“); nastankom i artikulacijom Lutherove ‘teologije križa’ („Crux sola est nostra theologia“); odnosom između reformacije i mističkih tradicija („Luther i mističke tradicije“); reformacijskom raspravom o ondašnjoj prak-

si prodaje indulgencija te njihovom teološkom pozadinom („Cijela je Crkva prepuna praštanja”); reformacijskim shvaćanjem naravi i poslanja Crkve te crkvenog jedinstva („Tko želi pronaći Krista, mora pronaći Crkvu”); nekim važnim doprinosima reformacije kršćanskoj teologiji općenito, kao i nekim njezinim problematičnim nedostatcima („Što nam je reformacija donijela, a što odnijela?”); reformacijskom raspravom o Božjoj milosti te odnosom između milosti i ljudskih djela („Prijepona pitanja nauka o opravdanju u vrijeme reformacije”); fenomenom ikonoklazma kao posljedice reformacijskih gibanja („Ikonoklazam kao nuspojava reformacije”); te, napokon, reformacijskim razumijevanjem sakramenata i unutarprotestantskim sporom oko krštenja djece („Rasprava Luthera i anabaptista o krštenju u kontekstu /kasno/srednjovjekovne teologije”).

Zajedničko je obilježje svih dvanaest teoloških tekstova u knjizi da su im teme jasno artikulirane i iznesene preciznim, jednostavnim i čitljivim jezikom, koji s lakoćom mogu pratiti ne samo teolozi i studenti teologije, nego i znatno širi krug čitatelja. U pogledu sadržaja svi su radovi međusobno kom-

plementarni te, povezani u jednoj knjizi, tvore svrsishodnu i logičnu cjelinu. S obzirom na to da u teološkoj literaturi o reformacijskim temama na hrvatskom jeziku prevladavaju katolički tekstovi i pristupi, ova je knjiga zanimljiva već i zbog toga što u njoj reformaciju i njezinu teologiju predstavlja i vrednuje teologinja koja dolazi iz reformacijske baštine. Primjetno je njezino nastojanje oko objektivnosti, konstruktivnih ekumenskih perspektiva, pomirenja i zajedničkih kršćanskih temelja vjere.

Nije joj cilj tendenciozno prozivati i diskvalificirati bilo koju stranu, nego se prijepornim pitanjima trudi pristupiti s potrebnim znanstvenim odmakom u svrhu realnog prikaza okolnosti nastanka i razvitka pojedinih teoloških naglasaka vezanih uz pokret reformacije. Uspoređena s drugim tekstovima o reformaciji ne samo na hrvatskom jeziku nego i na drugim „velikim” europskim jezicima – koji su nerijetko, osobito oni raniji, u znaku polemike i naglašene apologetike – knjiga nadilazi jednostrane konfesionalne prikaze nudeći čitatelju prepoznatljivu ekumensko-dijalošku perspektive.

Terminologija je u cijeloj knjizi brižno usklađena i

ujednačena, a poštovane su i sve bibliografske, metodološke i znanstvene norme. Osim detaljnog sadržaja, koji će čitatelju uvelike olakšati selektivno nalaženje onih tema i sadržaja koji ga zanimaju, knjiga također sadržava i opsežnu kvalitetnu bibliografiju kojom je moguće proširiti i produbiti uvide i spoznaje u pogledu obrađivanih tema.

Knjizi u dostavljenom elektroničkom obliku svako je potrebna korektura (da li i lektura, s obzirom na to da su članci već objavljavani?), budući da na brojnim mjestima postoje dvostruki razmaci između riječi gdje je potreban jednostruki razmak, a ni interpunkcija (npr. navodni znakovi nisu uvijek smješteni uz samu riječ...).

S obzirom na jasnoću izričaja, logičnost strukture te objektivan, ekumenski pristup problematici koju obrađuje, svoje zaključno mišljenje sažimam u sljedeću konstataciju: Knjiga predstavlja vrijedan doprinos razumijevanju pokreta reformacije na hrvatskom jeziku. Stoga pozdravljam njezino publiciranje.

Preporučeni izbor dijela teksta za korice:

„Zajedničko je obilježje svih dvanaest teoloških tekstova u knjizi da su im teme jasno artikulirane i iznesene preciznim, jednostavnim i čitljivim jezikom, koji s lakoćom mogu pratiti ne samo teolozi i studenti teologije nego i znatno širi krug čitatelja. U pogledu sadržaja svi su radovi međusobno komplementarni te, povezani u jednoj knjizi, tvore svrsishodnu i logičnu cjelinu. S obzirom na to da u teološkoj literaturi o reformacijskim temama na hrvatskom jeziku prevladavaju katolički tekstovi i pristupi, ova je knjiga zanimljiva već i zbog toga što u njoj reformaciju i njezinu teologiju predstavlja i vrednuje teologinja koja dolazi iz reformacijske baštine. Primjetno je njezino nastojanje oko objektivnosti, konstruktivnih ekumenskih perspektiva, pomirenja i zajedničkih kršćanskih temelja vjere. (...) Knjiga predstavlja vrijedan doprinos razumijevanju pokreta reformacije na hrvatskom jeziku.”